

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Καταγραφή των φθορών του Ναυαγίου της Ζακύνθου από Ειδική Επιτροπή του ΤΕΙ Ιονίων Νήσων

Το Τμήμα Τεχνολόγων Περιβάλλοντος/Κατεύθυνση Συντήρησης Πολιτισμικής Κληρονομιάς του ΤΕΙ Ιονίων Νήσων μέσα στα επτά ακαδημαϊκά έτη που λειτουργεί, έχει αναπτύξει συνεργασίες με Ανώτατα Ιδρύματα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό καθώς και με τοπικούς, δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς για τη συντήρηση, διατήρηση, μελέτη, ταυτοποίηση και χρονολόγηση υλικών και προετοιμασία πολιτιστικών γεγονότων. Αξίζει να επισημανθούν μεταξύ άλλων η Ιερά Μητρόπολη Ζακύνθου και Στροφάδων, η Θεολογική Σχολή της Χάλκης - Οικουμενικό Πατριαρχείο, το Πολεμικό Ναυτικό, η Εθνική Πινακοθήκη, Εφορείες Βυζαντινών Αρχαιοτήτων - ΥΠ.ΠΟ, Εφορείες Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, ο Δήμος Ζακύνθου, η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, Μουσεία, κλπ.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Δήμος Ζακύνθου ζήτησε από το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ιονίων Νήσων, την παρουσίαση προτάσεων για τη συντήρηση του πλοίου «Παναγιώτης» στη παραλία Ναυάγιο. Προς το σκοπό αυτό η Διοίκηση του Ιδρύματος προχώρησε στη σύσταση ειδικής Επιτροπής με συντονίστρια την Επίκουρο Καθηγήτρια του Τμήματος Τεχνολόγων Περιβάλλοντος κα Αδαμαντία Καμπιώτη και μέλη την Επίκουρο Καθηγήτρια κα Αικατερίνη Καμπάση και τους συνεργάτες συντηρητές του Τμήματος Δρ. Χρήστο Καρύδη, Αδαμαντία Παναγοπούλου, Μαρία Μπράτιτση, Νίκο Σαλαμούρη και Γεωργία Πλατυπόδη.

Το Ναυάγιο αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα αξιοθέατα της Ζακύνθου και η ακτίνα φήμης του επεκτείνεται σε παγκόσμια κλίμακα. Πρόκειται για πλοίο που το 1980 είχε προσαράξει σε μια ιδιαίτερα δυσπρόσιτη παραλία στο βορειοδυτικό τμήμα του νησιού. Η γεωγραφική του θέση, το δύσβατο της περιοχής, τα γαλαζοπράσινα νερά και η παραλία συνθέτουν ένα μοναδικό χώρο που κατατάσσεται κάθε χρόνο πολύ ψηλά στις λίστες των πιο διαδεδομένων προορισμών σε παγκόσμια κλίμακα. Πλήθος αφιερωμάτων του ελληνικού αλλά και του διεθνούς τύπου την τοποθετούν ανάμεσα στις καλύτερες παραλίες του κόσμου. Δημοσίευμα της Huffington Post τη χαρακτηρίζει ως την καλύτερη παραλία του

κόσμου. Το CNN το 2015 την κατέτασσε 3η στις 20 καλύτερες παραλίες του κόσμου. Πλήθος άλλων δημοσιευμάτων σε ιστοσελίδες προώθησης τουρισμού, καθιστούν το Ναυάγιο την πιο πολυφωτογραφημένη και προβεβλημένη παραλία όχι μόνο της Ζακύνθου αλλά και όλης της Ελλάδας (lonelyplanet, european best destination κλπ.).

Τον Μάιο, τα μέλη της Επιτροπής του Ιδρύματος πραγματοποίησαν αυτοψία στο Ναυάγιο, παρουσία και του Αντιπροέδρου της Επιτροπής Τουρισμού του Δήμου Ζακύνθου κ. Αντώνη Νικολουδάκη προκειμένου να προβούν στην εξέταση του πλοίου και του περιβάλλοντος χώρου.

Κατά τη διάρκεια της αυτοψίας παρατηρήθηκαν και καταγράφηκαν οι φθορές στα κατασκευαστικά υλικά του πλοίου, τα προβλήματα στη στατικότητα και άλλα στοιχεία που δρουν κατασταλτικά στη μελλοντική διατήρηση του μεταλλικού τεχνουργήματος.

Ειδικότερα, παρατηρήθηκαν, όπως συμβαίνει στα περισσότερα μεταλλικά τεχνουργήματα που βρίσκονται κοντά σε θαλάσσιο περιβάλλον, επιταχυνόμενοι ρυθμοί διάβρωσης. Οι πρώτες εκτιμήσεις που έγιναν στο πλοίο αφορούν αλλεπάλληλα στρώματα ποικίλων προϊόντων διάβρωσης, σημεία θραύσης, απολεσθέντα τμήματα, ρωγματώσεις, πορώδες, ανοιχτές κοιλότητες και γενικότερα μια συνεχόμενη αποκόλληση τμημάτων. Το πρωταρχικό μέταλλο του πλοίου έχει απολεσθεί σε μεγάλο βαθμό και έχει μετατραπεί σε αλλεπάλληλα στρώματα διάβρωσης.

Τα ξύλινα στοιχεία του πλοίου είναι λιγοστά σε σχέση με το συνολικό όγκο του, ωστόσο πρόκειται για υλικό ιδιαίτερα ευπαθές, το οποίο βρίσκεται σε διαρκή σχέση εξάρτησης με το περιβάλλον και υπόκειται σε συνεχείς συστολές και διαστολές οι οποίες έχουν οδηγήσει σε κύρτωση και στη δημιουργία ρωγμών. Η πιο σημαντική όμως φθορά που έχουν υποστεί τα ξύλινα στοιχεία του πλοίου αφορά τα μεταλλικά σημεία με τα οποία έρχονται σε επαφή αλλά και τα καρφιά που χρησιμοποιούνται για τη συνένωση τους. Η εκτεταμένη οξείδωση προκαλεί τεράστιες μηχανικές πιέσεις και άρα ρωγμές, παραμορφώσεις αλλά και χρωματισμό. Ειδικά σε κάποια

σημεία παρατηρήθηκε εκτεταμένη απώλεια χρώματος και βερνικιού, ενώ σε άλλα σημεία το ξύλο είναι απολύτως εκτεθειμένο.

Οι ισχυροί ή ασθενείς βορειοδυτικοί άνεμοι και η πτώση της θερμοκρασίας κατά τους χειμερινούς μήνες, αλλά και η αυξημένη θερμοκρασία (άνω των 35 °C) και υγρασία (πάνω από 65%) κατά τους καλοκαιρινούς μήνες δημιουργούν μια περαιτέρω αστάθεια στην διατήρηση των ανόργανων και οργανικών εκτεθειμένων κατασκευαστικών υλικών του Ναυαγίου. Οι ισχυροί άνεμοι οι οποίοι μεταφέρουν άμμο στο εσωτερικό του πλοίου αλλά και πάνω στην επιφάνεια του ναυαγίου, καταφέρουν μηχανική τριβή και φθορά στην επιφάνεια. Τέλος, η αλατονέφωση διαβρώνει περαιτέρω χημικά την επιφάνεια αλλά και τις χρωστικές στο εξωτερικό κέλυφος του πλοίου.

Μια άλλη σημαντική εξωγενής αιτία καταστροφής του Ναυαγίου είναι ο ανθρώπινος παράγοντας. Η υψηλή εισροή τουριστών κυρίως κατά τους θερινούς μήνες προκαλεί ποικίλα προβλήματα καθώς η αίσθηση εξερεύνησης του πλοίου και η επιθυμία της φωτογραφικής αποτύπωσης της επίσκεψής τους, οδηγεί όλον αυτόν τον πληθυσμό να εισρέει επάνω στην κυρίως δομή καταπονώντας μηχανικά το πλοίο. Επιπρόσθετα, οι επισκέπτες προκαλούν αισθητικές αλλοιώσεις της επιφάνειας είτε θέλοντας να πάρουν ένα αναμνηστικό αποκολλώντας τμήματα της μεταλλικής επιφάνειας είτε θέλοντας να αφήσουν το στίγμα τους επιζωγραφίζοντας την μεταλλική επιφάνεια με την χρήση διαφόρων χρωστικών ουσιών και αιχμηρών αντικειμένων.

Η Επιτροπή, αφού εκτιμήσει τη γενική παθολογία φθοράς και τα προβλήματα που εγείρονται αναφορικά με τη διατήρηση, την προσβασιμότητα και τη στατικότητα ενός τόσο μεγάλου σε όγκο τεχνουργήματος, θα συντάξει έκθεση για τις περαιτέρω μελλοντικές ενέργειες που πρέπει να γίνουν την οποία και θα καταθέσει στο Δήμο Ζακύνθου, στην Περιφέρεια Ζακύνθου, , στην Κτηματική Υπηρεσία, στο Λιμεναρχείο και σε άλλους φορείς.

Για τον εντοπισμό των φθορών του πλοίου «Παναγιώτης» θα απαιτηθεί αρχικά η γεωμετρική τεκμηρίωση του, δηλαδή η συλλογή, επεξεργασία, απόδοση και

καταχώρηση στοιχείων για τον προσδιορισμό της θέσης και της πραγματικής μορφής του σε μια δεδομένη χρονική στιγμή.

Επίσης, θα χρειαστεί να γίνει φωτογραφική σάρωση και ταξινόμηση της εξωτερικής επιφάνειας του πλοίου ώστε να αποδοθεί σε απεικόνιση υψηλής ανάλυσης. Αυτό, με στόχο την αποτύπωση της επιστημονικής τεκμηρίωσης του θέματος και την ανάδειξη του όλου εγχειρήματος μέσα από ένα σύνολο φωτογραφικών εικόνων, σχεδίων και τρισδιάστατων αποδόσεων. Σημαντικά στοιχεία για την εξέλιξη της μορφολογίας του «Παναγιώτης», θα προκύψουν και από τις αεροφωτογραφίες που υπάρχουν από το 1980, όταν το πλοίο ξεβράστηκε στην ακτή, μέχρι σήμερα.

Στη παρούσα κατάσταση τα προϊόντα φθοράς αλλά και ενδεχόμενης μερικής ή ολικής μεταφοράς του πλοίου στη θάλασσα σε κάποιες ακραίες καιρικές συνθήκες ή σεισμικές δονήσεις, θα οδηγήσουν σε ρύπανση της παράκτιας περιοχής. Επομένως, οποιαδήποτε ενέργεια αποκατάστασης του πλοίου πρέπει να μελετηθεί με γνώμονα το φυσικό περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται.

Τέλος, επισημάνθηκε από την Επιτροπή η ανάγκη περίφραξης και η παρουσία φύλακα στη παραλία, πρωταρχικά για την ασφάλεια των τουριστών που το επισκέπτονται.

Σημειώνεται ότι το Τμήμα Τεχνολόγων Περιβάλλοντος/Συντήρησης Πολιτισμικής Κληρονομιάς του ΤΕΙ Ιονίων Νήσων είναι πάντοτε έτοιμο να συνδράμει με τη τεχνογνωσία του σε δράσεις συντήρησης, διατήρησης και ταυτοποίησης αντικειμένων ιδιαίτερου τοπικού ή πολιτισμικού ενδιαφέροντος.